

סיכום השיחה - בשלח

לקוטי שיחות חלק ט"ז, שיחה ב' לפרשת בשלח

מבוסס על סיכום שנערך בספר "אוצר לקוטי שיחות"

בפרשתנו מסופר על תלונותיהם של בני ישראל על משה ואהרן (וכמובן על הקב"ה) בשעה שהיו רעבים ללחם ולבשר והתגעגעו לחייהם במצרים. על תלונה זו, הקב"ה הודיע למשה שיתחיל תיכף לשלוח ה'מן' - לחם מן השמים. בהמשך לדברים אלו, משה ואהרן דיברו אל כלל ישראל:

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: עֲרַב וַיְדַעְתֶּם כִּי ה' הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם; וּבִקֶּר וּרְאִיתֶם אֶת כְּבוֹד ה' בְּשָׁמְעוֹ אֶת תְּלֹנְתֵיכֶם עַל ה', וַנַּחֲנוּ מָה כִּי תִלְיִנוּ עָלֵינוּ."

מפרש רש"י: "ובקר וראיתם - ... כן אמר להם: 'ערב וידעתם כי היכלת בידו לתן תאוותכם ובשר יתן, אף לא בפנים מאירות יתננה לכם, כי שלא כהגון שאלתם אותו ומכרס מלאה, והלחם ששאלתם לצרף, בירידתו לבקר תראו את כבוד אור פניו שירידהו לכם דרך חבה בבקר, שיש שהות להכינו וטל מלמעלה וטל מלמטה כמנח בקפסא".

בפסוק מיד לאחרי זה, משה מדבר שוב אל בני ישראל:

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה: בְּתַת ה' לָכֶם בְּעֶרֶב בֶּשֶׂר לֶאֱכֹל וְלָחֶם בַּבֶּקֶר לְשִׁבְעַת בְּשָׁמְעַת ה' אֶת תְּלֹנְתֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם מְלִינִים עָלַי, וַנַּחֲנוּ מָה לֹא עָלֵינוּ תְּלֹנְתֵיכֶם כִּי עַל ה'."

ושוב מפרש רש"י: "בבשר לאכל - ... ומה ראה להוריד לחם בבקר ובבשר בערב, לפי שהלחם שאלו כהגון, שאי אפשר לו לאדם בלא לחם, אבל בשר שאלו שלא כהגון, שהרבה בהמות היו להם. ועוד, שהיה אפשר להם בלא בשר, לפיכך נתן להם בשעת טרחה, שלא כהגון".

יש לתמוה: מה ראה רש"י לחזור פעמיים, בשני פסוקים רצופים, על אותו רעיון - ההבדל בין הלחם (שנשאל כהוגן וניתן בבוקר) לבשר (שנשאל שלא כהוגן וניתן בערב)?

כמוֹכֵן עלֵינוּ להבין את סיבת ההבדלים השונים בין שני הפירושים - בסגנון הדברים, בסדרם וברמת הפירוט שבהם. לכאורה נראה שמדובר באותו הפירוש בדיוק, אבל שמים לב לשינויים סגנוניים.

התשובה לשאלות אלה נעוצה בתמיהה כללית בכתובים כאן: מדוע מפצל הכתוב את דברי משה ואהרן לשתי אמירות שונות - האחת על־ידי משה ואהרן יחד, והשנייה על־ידי משה לבדו? והרי ניתן היה לאחד את הדברים בקלות: "בתת ה' לכם בערב בשר לאכול - וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים; ולחם בבוקר לשבוע - וראיתם את כבוד ה' בשמעו את תלונותיכם!"

והביאור בזה - שאכן מדובר בשתי אמירות שונות בתוכנן (ולא רק בפירוט נרחב של אותו הדיבור):

ובהקדים, דהנה מענה הקב"ה לישראל כולל שני פרטים: (א) הקב"ה קובע מהם הצרכים הגשמיים של בני ישראל, מה נחוץ באמת (לחם) ומה לא נחוץ (בשר). (ב) הקב"ה שולל ומתקן את הנהגת בני ישראל, הטון ה'תלונתי' בו השתמשו לבקש דברים מהקב"ה.

ובהתאם לכך היו שני אמירות שונות: האמירה הראשונה היא בעיקר דברי תוכחה על סגנון התלונה, ולכן נאמרה על־ידי משה ואהרן גם יחד, מאחר ששניהם היו מופקדים על מצבם הרוחני של בני ישראל ועל הדרכתם בדרך הישר.

האמירה השנייה, לעומת זאת, מהווה התייחסות לעצם טענתם של בני ישראל ומענה לדרישתם לסיפוק צרכיהם הגשמיים. ולכן נאמרו הדברים על־ידי משה בלבד, רועם הנאמן של בני ישראל, שתפקידו לספק להם את כל צרכיהם.

ביאור הדברים: כשיהודי מתלונן אל הקב"ה, יש בזה שני צדדים מנוגדים. מצד אחד - סגנון הבקשה באופן של תלונה אינו מתאים כלפי הקב"ה. מצד שני - בעצם הבקשה יש ביטוי לאמונתם של בני-ישראל בכוחו של הקב"ה, שרק הוא יכול לתת להם לחם ובשר לאכול.

בהתאם לכך באו שני הפרטים באמירה הראשונה של הקב"ה: (א) "ערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים" - דברי תוכחה על התלונה וסגנונה, כעת הקב"ה יראה להם שהוא ממשיך להנהיגם במדבר; (ב) "ובוקר וראיתם את כבוד ה'" - הבעת שביעות רצון כלפי עצם הבקשה, שהיה בה גם משום ביטוי לאמונתם של בני-ישראל בכוחו של הקב"ה, ולכן מראה להם את כבודו יתברך.

ומעתה תתבאר היטב הכפילות בדברי רש"י (לקהל מתחיל, ניתן לקצר על נקודה זו):

בפירושו לאמירה הראשונה - מטרתו של רש"י היא לבאר את הקשר בין שני מרכיביה (דברי התוכחה והבעת שביעות הרצון) לשתי הנתונות, נתינת הבשר בערב ונתינת הלחם בבוקר בשני זמנים שונים בדווקא. ועל כך הוא מבאר, שסגנון התלונה השלילי של בני-ישראל התבטא בדרישה לבשר (שהיתה "שלא כהוגן"), ולכן נתינתו תהיה "לא בפנים מאירות"; ואילו האמונה בכוחו של הקב"ה התבטאה בבקשת הלחם (שהיתה "כהוגן"), ולכן נתינתו תהיה "דרך חיבה".

משא"כ בפירושו לאמירה השנייה, המתארת בפירוט רב את הדרכים השונות שבהן יסופקו בקשות הלחם והבשר - רואה רש"י לנכון להסביר ביתר פירוט את סיבת ההבדל בין שתי הבקשות, החילוק בין בקשת לחם שהיא הגונה - מפני שהוא דבר נחוץ, לבין בקשת בשר שלא הייתה כהוגן, וכנ"ל.

מ"ינה של תורה" שבפרש"י:

מבואר בחסידות ש'לחם' רומז לחלק הנגלה שבתורה, ואילו 'בשר' השליו שהקב"ה נתן לישראל בהמשך לבקשתם, בשר שהיה **שמן מאוד** - רומז להבנת והשגת פנימיות התורה ("שמן" שבתורה), ויתרה מזו: "רזין דרזין" - הפנימיות הכי חזקה של התורה.

ביאור הדברים: כאשר ה"שמן" - המרמז על פנימיות התורה - מגיע בתור "**בשר**", הדבר מראה על הבנת פנימיות התורה עם השכל, היינו שיש לאדם טעם וערבות בלימודו.

אכן, גם ה'מן' עליו מדובר בפרשתנו הוא "לחם מן השמים", ומרמז גם הוא על פנימיות התורה, אלא שה'מן' מרמז על פנימיות התורה המתלבשת בנגלה שבתורה, משא"כ השליו הוא הפנימיות **עצמה**.

ועפ"ז יובן שני חילוקים מהותיים בין נתינת ה'מן' לבין נתינת ה'שליו' - שהיו שניהם מן השמים:

(א) הגם שהמן לא היה מוגבל בגדרי המקום והגבול, מכל מקום, הוא ניתן **במדה** - "עומר לגולגולת גו"; ואילו בשליו לא מצינו שניתן במדה מוגבלת. כמו כן: דרגת פנימיות התורה המלוּבשת בנגלה - יש בה מדה וגבול; מה שאין כן בפנימיות התורה בפני עצמה ישנו ה"בלי גבול" שבתורה.

(ב) המן נתחדש למעלה גם בשבת, אבל ירידתו בפועל למטה הייתה דוקא בימות החול, מה שאין כן השליו שתחילת השפעתו והמשכתו למטה הייתה דווקא ביום השבת, בזמן רעווא דרעווין (בסוף יום השבת), הקשור באופן מיוחד לפנימיות התורה, כמבואר בחסידות.

ולכן הייתה שאלת הלחם כהוגן, שכן "אי־אפשר לו לאדם בלא לחם" - ללא לימוד הנגלה שבתורה לדעת איך להתנהג בפועל; ואילו שאלת הבשר הייתה שלא כהוגן, שכן "היה אפשר להם בלא בשר" - משום שדור המדבר זכו לדרגת ראייה באלוקות, ולא נזקקו להורדתה לרמה של הבנה והשגה (ראה עוד ביאור בשיחה).

מה שאין כן בדורות שלאחרי זה, ובפרט בדורותינו אלה דעקבתא דמשיחא, "שאלת בשר" - החיפוש אחר פנימיות התורה הוא דווקא כהוגן וכהוגן, ואדרבה - מובא בזוהר שדוקא על ידי זה ש"פוצו מעיינותיך חוצה", המעיינות שבתורה, נצא מן הגלות ברחמים ו"אתי מר דא מלכא משיחא".